

Hırka-i saadet odasına dair

Yavuz Sultan Selim tarafından mübarek emanetler Mısırdan İstanbul'a getirildikten bir müddet sonra Topkapı Sarayında Has oda daire-
sindeki padişahlara mahsus oda bu emanetlerin muhafazasına tahsis edilmiştir (1).

Bugün Hırka-i Saadet Dairesi isimle anılan üstü kubbelerle örtülü ve etrafı revaklarla çevrili bu odaya Endurun avlusu nihayetindeki bir kapıdan girilmektedir.

Medhal kısmı Has odalarının cami olarak kullandıkları müstafıl şeklinde şadırvanlı bir sofadır. Duvarları nefis çinilerle süslü bulunan bu şadırvanlı ve sedli sofanın sağ tarafında Arzhan ile, Hırka-i Saadet, sol tarafında Has oda koğuşu, Destimal odası bulunmakta ve nihayet kısmındaki kapıdan da Hırka-i Saadetle, Arzhanenin pencerelerine açıldığı revaklı kısma çıkılmaktadır.

Hırka-i Saadet odasının biri bu sofaya, diğeri alt kata ve sonucusu da Arzhaneye olmak üzere üç kapısı bulunmaktadır (2).

Eski devirlerde Taht Odası isimle de anılan Hırka-i Saadet Odası mimarisi, tezyinatı itibarıyla müstesna bir sanat eserimizdir. Hırka-i Saadet Odası muhtelif devirlerde esaslı tamirler görmüş, bilhassa III. Murad, IV. Murad ve son olarak da II. Mahmud bu odanın süslenmesinde bugün hâlâ mevcut bulunan değişiklikleri yapmışlardır.

Hırka-i Saadet Odasına bugün şadırvanlı sofaya sedefkâri kapıdan girilmektedir. Dört köşe şeklinde olan oda giriş kısmının solundan orta kısma kadar bir perdeyle ikiye bölünmüştür.

Odanın duvarları III. Murad devrinde kaplanmış kırmızı zemin üzerine erik dalları, erik çiçekleri ve

Yazan:

Halûk Y. Şehsuvaroğlu

tavus kuşu panolu çinilerle süslenmiştir. Bu duvarlar üstünde revaklı gezinti kısmına açılan üç pencereyle (3) üç gömme dolab bulunmaktadır.

Hırka-i Saadet Odasının perdeyle bölünmüş kısmında ve kapının bulunduğu köşenin mukabilindeki köşede kubbeli gümüş bir şebeke yer almaktadır. Yerden yüksekçe bir şekilde yapılmış olan bu şebeke, gümüş direkler üstüne oturtulmuş, iki yanı köşe duvarlarına verilmiş ve dışarıya rastlayan tarafı da gümüş parmaklıklarla kapatılmıştır.

Bu cepheler üstünde aynı şekilde kilidli gümüş kanadlar bulunmakta ve altın sandık içindeki Hırka-i Saadetle, Peygamberin diğer eşyası, Peygamberin kılıçları, dört halife-

nin kılıçları burada muhafaza edilmektedir.

IV. Murad tarafından 1637 yılında bu gümüş tahtın kubbesi devrinin nakışları ve yazılarıyla süslenmiş, kubbenin iç kısmına hadisler yazılmış ve dışına şair Cevrinin tahtın inşasına söylediği kaside hâkkolunmuştur. Kasidenin son kıtası şu beyitlerle bitmektedir:

İki tarih edüp esma-yı tarifinde ey
(Cevri)
Dedi bu matla'ı kerrübiyan-ı arş-ı
rahmani

Serir-i sim-i kubbe mesned-i
vâld-ı sultani
Muallâ kadr-ü ilâ paye evrenği
Süleymani.

Hırka-i Saadet Odası her devirde yeni eşya ile döşenmiş, zemini daima sırma işlemeli nihallerle örtülmüş, duvarlarının üst kısımları Kâbe örtüleriyle, altın olukla ve hattat hükümdarların yazılarıyla süslenmiştir (4). Oda geceleri altın, gümüş, billür kandillerle, gümüş ve altın şamdanlarla aydınlanmış, yerlere daima sırma işlemeli koltuk yastıkları konulmuştur.

Bir Endurunlunun görerek yazdığına göre 1789 yılında Hırka-i Saadet Odasının vaziyeti şu şekilde bulunuyordu. (Hırka-i Saadet oda sınıfı bir şarka, diğeri cenub nazır iki odasının kapı kanadları üstünde gümüşten birer halka bulunmaktadırlar. Kapıların iç tarafında gene gümüşten müşebbek birer kapı dahi yapılmış ve cenub tarafındaki kapının iç kısmında som mermerden bir tak üstüne Kâbenin oluğu konulmuştur.

Giriş kapısının karşısına rastlayan ve (Revzen-i Cevahir) ismi verilen pencerenin önünde yekpare beyaz mermerden oyulmuş fıskiyesile bir havuz bulunmaktadır. Pencerenin yanındaki arusun nakışlı dolabın içinde Peygamberin kademi şerifleri muhafaza edilmektedir.

Garb tarafına nazır pencerenin önüne teberrüken (serlevhal şehidan ve şecian el araban Hamza-i şhib kiran Hazretlerinin) demir güzr. miğfer, zerrin şebeleri konulmuştur. Odanın duvarları (teski maden çini) ile döşenmiş ve üst kısma dairer madar Karahisarî hattile ve altınla âyetler yazılmıştır. Bu yazıların şark tarafının üstünde (Halil Rahman Hazretlerinin mamur buyurdıkları Haremi Muazzamın kisve şerifi ve puşidei münifi) asılmıştır.

Kubbe üstündeki nakışlar insanı şaşkırtacak bir güzellikte olup, kubbenin ortasında gümüşten bir top asılmış ve bunun iki tarafında teberrüken Ravza-i Mutahharanın altın kandilleri yer almıştır.

Birincisi odanın ortasına gelen üç gümüş sütunun arasına yeşil kadife üzerine sırma ile on dört mihrab işlenmiş bir perde asılmış ve üç kısma ayrıca siyah kadifeden diğer bir perde konulmuştur. Bu siyah kadife üzerine de Dürbünfzade hattı ile ve altın sırma ile hadisler yazılmıştır.

Bu perdelerle bölünmüş kısımda kırmızı ve yeşil mermerlerle bir ocak bulunmakta ve alt kısmı gümüşle kaplı bu ocakta gece, gündüz öd ve amberler yakılmaktadır. Garb cihetine bakan duvar üstündeki arusun gömme dolapta embiyaların teberrükâtı muhafaza edilmekte ve dolabın önünde padişahlar için altın sırma ile dokunmuş kumaşlarla örtülü bir yarım taht verilmektedir. Padişahların perşembe ve cuma geceleri o yarım taht üstünde (dua ve istimdâd etmeleri âdât-ı kadim-i saltanatıdır).

Yeşil ve siyah kadife perdelerin bölüldüğü kısımda gümüşten bir taht-ı âli yer almaktadır. Bu gümüş taht üstünde üç adet altın sandukadan birinin içinde Peygamberimizin hırkaları, diğerinde dişleri ve üçüncüsünde de Sancak-ı Şerif bulunmaktadır.

Bu tahtın altında duvarlara 24 adet kılıç dairen madar asılmıştır. Bunlardan üçü Peygamberimizin ve diğerleri de dört halife ile Ashabdan bazılarıdır.)

Hırka-i Saadet Odası II. Mahmud tarafından 1822 yılında esaslı bir şekilde tamir ettirilmiş, pencerelerin mermer süveleri, oda ve dolab kapıları, gümüş şebeke yanındaki eski ocak ampir üslûbda yaptırılmıştı. Aynı üslûbda odanın dış yüzüne ve revaklı kısma inşa edilen yeni çeşmenin üstüne de bu tamiri belirten bir kitabe konulmuştu. Bu kitabenin tarih beytinde:

Medar-ı fahrî İzzettir bu tarih
Makamı Hırka bâlâ oldu bünyad
1238

deniliyordu.

Bu münasebetle Hırka-i Saadet odası yeniden ve şu eşya ile döşenmişti. (iki adet sırma işlemeli çuhazar perde, bir adet sırma işlemeli yeşil çuha Medine perdesi, üç adet boylarına zam ve ilâve olunan sırma işlemeli yeşil çuha pencere perdesi, dört adet sırma ile işlenmiş Kâbe-i Şerif puşidesi, iki adet kapı perdesi için Kâbe-i Şerif puşidesi, bir adet sırma ve tirtil işleme tüysüz seccade, bir adet nihali, beş adet telmisen ihram, bir adet gümüş buhurdan, bir adet klaptan şeridli ve saçaklı ihram, bir adet kadife kapı rahle, onbir adet yeşil andal boğça). (5).

Hırka-i Saadet odası bugün de duvarlarında Kâbe örtüleri, yazı levhaları, gümüş şebekeleri, ve odayı ikiye ayıran sırma işlemeli perdeleri, altın oluğu Haceriyesel mahfazası, koltuk minderleriyle döşelidir. Zemininde de üzeri işlemeli krem rengi nihali serilidir. Kubbesinde altın, gümüş ve billür kandiller serilmekte, duvarlar İznik çinilerinin ebedi baharı içinde gülümsemektedir.

(1) Hâs Oda hakkında bakınız. Cumhuriyet 21 nisan 1937.

(2) Aşağı kata inen kapı 960 yılında kapatılmıştır.

(3) Dördüncü pencere, gümüş şebekenin içine rastlamaktadır.

(4) 1181 yılında I. Abdülhamid, babası III. Ahmedin celi hat ile yazdığı Besmeleyi gümüş zarf içinden çıkartarak bir tahtaya yaptırtmış ve Hırka-i Saadet odasına astırmıştı. Bugün de Hırka-i Saadet odasında II. Mustafanın, II. Mahmudun yazıları asılmıştır.

5 - Topkapı Sarayı arşivi, numara 2469.

(Arkası var)

değer vermek lâzım... Kendime saygı, insanlara saygı. Yalnız olmaz, yalnız yaşamaz bu dünyada! Unutma Semiha kızım! Çalı, çabala, yolunu bul, kendine gel, kendine gel Semiha! Titreyerek, terleyerek uykuya daldı. Hep onları görüyordu rüyasında. Ayşeyi, Saib Nuriyi..

Korkunç ağzılar açılıyordu karşısında. Çalışmak, insan olmak, çabalamak, insan olmak!. Karanlık rüyaların içinde uçurumlara düşüp düşüp havalara uçarak sabahı buldu.

Yusuf ne zaman gelmişti, ne zaman öyle sessizce, sinsice koynuna girmişti, farkına varmadı.

Perdeler kapalıydı, oda karanlık. Adam bir ahtapot gibi kolları duvarlarla sarılmış, vücudunu uyutmuş, kâbusun kendine doğru çeliyordu. Yalnız kaldı artık. Kor-

suf haber verdi: Mühim bir sipariş almıştı. Yardımcıya ihtiyacı vardı. Eğer Semiha kabul ederse kazancı bölüşmeye hazır. Zengin bir Adanalının heykelini yapacaklardı. Oğulları, ölen babaları için ısmarlamışlardı.

İki tarafında iki melek kanadlarını açmış ve lâhdin etrafında ağır, gösterişli tezyinat.

Yusuf anlatırken gülüyordu. Semihanın durakladığını görünce omuz silti, öfkelenmişti.

— Para kazanmaktan hoşlanmıyorsun! diyordu. Ben sana iş hazırlıyorum, ayağına kadar getiriyorum, küçük hanım burun kıvırmıyor! İhtiyacın da var biliyorum.. Bir kaç ayda bitiririz işi. Bir kaç talebe yardımcı da alırız yanımıza.. Ondan sonra paralar cebde kuşlar

gibi serbest.. Kalk istersen git Floransaya mı, Parise mi, nereye istersen..

Bir taraftan yumurtaları akıtarak lokmaları iştahla ağzına tıkıyordu. Bacaklarını açmış, donla, gömlekle hayasızca oturuyordu, ayakları çıplaktı. Sarı uzun tırnakları görünüyordu. Bütün bunlara, Semihanın hakaret dolu bakışlarına aldırmıyordu. Pervasız, emin bir hali vardı.

İğrenç! diye, düşündü Semiha. Ben bu adamla? Biraz evvel aynı yaktan çıktıklarına inanamıyordu.

Gece, yarı uykuda, yarı uyanık verdiği kararlar, kurduğu hayaller yavaş yavaş kafasında tuzbuz olup erimeye başlıyordu.

